

Efez

V Jánovej dobe bol jedným z najvýznamnejších miest. V r. 133 bol hlavným mestom rímskej ázijskej provincie a štvrtým najväčším mestom Rímskej ríše. Bol tu jeden zo siedmich divov sveta - chrám bohyně Artemidy, ktorá bola stotožnená s Dianou (Sk 19,35). Jej prívrženci sa zaoberali mágiou a astrológiou. Bola považovaná za ochrankyňu mesta a to aj napriek tomu, že v meste bol silný kult cisára. Spájaj sa s ňou kult plodnosti čo znamenalo rozkvet prostitúcie.

Kresťania v tomto meste veľmi rýchlo zapustili korene. Apoštol Pavol založil zrejme v 2 str. okolo roku 52 zbor, keď tam prvýkrát kázal. Akvilla, Priscilla a Apollo tu pokračovali v službe. Pavol tu bol 3 roky, čo bolo najdlhšie počas jeho misie (Sk 19). Neskôr prišiel Timotej a Ján tu dokonal svoje posledné roky života ako duchovný vodca miestneho zboru. Mesto sa stalo jedným z centier kresťanstva. Zničili ho moslimské útoky v priebehu siedmeho storočia.

Prvá kresťanská doba

Historické obdobie opísané týmto zborom rátame od Ježišovho nanebovzatia. Dokedy obdobie trvalo vidíme z obsahu nasledujúceho listu. V Smyrne čítame o období prenasledovania zo strany Rímskej ríše. To začalo najaktívnejšie za vlády cisára Dominiciána na konci 1. storočia a preto približne dovtedy môžeme počítať toto obdobie, teda do smrti posledného apoštola.

Predstavenie sa

„Anjelovi efezského sboru napíš: Toto hovorí ten, ktorý drží tých sedem hviezd vo svojej pravici, ktorý sa prechádza prostred tých siedmich zlatých svietnikov.” (Zj 2,1)

Kristus ich „*drží...vo svojej pravici*“ a teda osobne dozerá na to, aby svietili. Z toho vyplýva, že On je najvyšším strážcom a opatrovníkom cirkvi. On ich silne drží a teda ich nikto nevytrhne z jeho ruky, pokiaľ ich sám nevydá. Tak ako diabol nemohol ublížiť Jóbovi bez Božieho súhlasu (Jób 1,10-11), tak nemôže ublížiť ani cirkvi, pretože nielen Jób, ale i ona je držaná v rukách Božích.

To, že sa „*prechádza prostred tých siedmich zlatých svietnikov*“ poukazuje na jeho vzťah s nimi. On nekoná len nebeskú službu, ale je prítomný i v strede svojho ľudu, teda sa oň zaujíma. Tento obraz je použitý zo Starého zákona.

V prvom oddelení starozákonného chrámu nachádzame sedemramenný svietnik, o ktorý sa starali kňazi, aby neustále horel. Preto ho v rámci svojej služby naplňali olejom (2 Moj 27, 20-21). Nie je sa preto čomu diviť, že sa Ježiš predstavuje ako ten, ktorý robí rovnakú službu. Veď jadrom posolstva listu Židom je, že služba v nebeskej Svätyni pokračuje ďalej a Kristus aj po svojom nanebovzatí v nej zastáva kňazský a veľkňazský úrad. (Žid 8,1-2).

Úlohou cirkvi je neustále svietiť a vydávať jas uprostred temnoty sveta. Kristus sa i po svojom nanebovzatí stará o to, aby cirkev túto úlohu naplnila aj napriek postupnému odpadnutiu od pravdy ako toho budeme v ďalších posolstvách svedkami. Vydávať svedectvo o Božom majestáte je úlohou, v ktorej je cirkev nezastupiteľná.

Pochvala

„Znám tvoje skutky aj tvoju prácu aj tvoju trpezlivosť, a že nemôžeš zničiť zlých a zkusil si tých, ktorí hovoria o sebe, že sú apoštolmi, a nie sú, a našiel a spoznal si ich, že sú lhári, a zniesol si a máš trpezlivosť a pracoval si pre moje meno a neustal si.” (Zj 2,2-3)

Výrazom „*aj tvoju prácu*” Ježiš poukazuje na to, že zbor v Efeze nebol vlašným zhromaždením, ktorému chýbala evanjelizačná aktivita. V Rímskej ríši sa veľmi rýchlo rozšírila zvesť evanjelia a to nie vďaka práci jedného človeka, ale vďaka spoločnému úsiliu cirkvi. Práca nestála na jednotlivcovi, ale jednote jednotlivcov.

Ježiš ich taktiež chváli za „*trpezlivosť*“. Kresťania mali nespočetné množstvo príležitostí v jej raste, veď Pavol napísal o apoštoloch: „*Lebo mám za to, že nás apoštolov vykázal Boh za najposlednejších*“ (1 Kor 4,9). To, s čím sa stretávali pri evanjelizácii, charakterizoval ako: „*my kážeme ukrižovaného Krista, Židom pohoršenie a Grékom bláznovstvo.*“ (1 Kor 1,23)

Ježiš chváli duchovnú ostrážitosť ranej kresťanskej cirkvi slovami „*zkúsil si tých, ktorí hovoria o sebe, že sú apoštolmi*“. Mýliť sa v osobných názoroch alebo presvedčení je ľudská záležitosť, ale to, že sa niekto považuje za apoštola (poslaného od Boha k zvestovaniu evanjelia) a s touto autoritou vystupuje a hlása svoje bludné predstavy, je hriech a trúfalosť. Takýto človek je použitý Nepriateľom k pádu ďalších. Akým spôsobom kresťania odhalili týchto falošných učiteľov? Kristus povedal „*tvoje slovo je pravda*“ (Ján 17,17). V skutkoch apoštolských nachádzame i praktický príklad: „*A tí boli šľachetnejší ako tí v Tesalonike a prijali slovo s celou ochotou a zkúmali písma každý deň, či je tomu tak.*“ (Sk 17,11).

Už v prvom storočí sa teda objavili falošní učitelia (Gal 1,7-10), avšak cirkvi sa podarilo nielen ich odhaliť, ale taktiež i obrániť pred ich bludným učením. Jedným z bludných učení doliehajúcich na cirkev boli *nikolaiti/mikulášenci*.

„*Ale to máš, že nenávidíš skutkov mikulášencov, ktorých to skutkov i ja nenávidím.*“ (Zj 2,6)

Nikolaiti boli odnožou gnostického učenia. Nielenže neprijímali Krista ako Boha, ktorý prišiel v tele človeka, ale pre kresťanskú morálku bolo zhubným práve ich učenie o stvorení, podľa ktorého je v ľudskom hriešnom tele uväznený Boží duch, ktorý je dokonalý. A preto skutky tela, i keď sú zlé, nemôžu poškodiť čistotu ducha. To ich viedlo k ospravedlňovaniu hriechu, zľahčovaniu a odmietaniu zákona. Prejavilo sa to v nemravnom spôsobe života. Viac pozornosti im však budeme venovať v poslanstve do Pergamu, keďže ich učenie v období, ktoré predstavuje tento zbor už do cirkvi preniklo.

Avšak dôležitým poslanstvom je to, že i keď kresťania v Efeze nenávideli ich skutky, predsa necítili nenávisť voči nikolaitom. Dokázali rozlíšiť hriech od hriešnika.

Napomenutie

„*Ale mám proti tebe to, že si opustil svoju prvú lásku.*“ (Zj 2,4)

Vzhľadom k tomu, že sa pohybujeme v prvom storočí za čias apoštolov by sme očakávali, že v tomto liste bude chýbať výstraha a bude tu len pochvala. Veď v Biblii čítame o tomto zbere len dobré. A skutky apoštolov z tejto doby nám slúžia ako dôkaz toho, že by nám kresťania v tej dobe mohli byť príkladom. Aj napriek peknému úvodu a silnému zasľúbeniu je tu predsa aj odsúdenie a výstraha. Boh už napred vidí, že sa objavujú zárodky zla, ktoré spôsobia rozkol a odpadnutie v cirkvi. Tu vidíme aké rozdielne je ľudské a Božie videnie. Tento zbor mal obrovskú výhodu, bol svedkom svedectva apoštolov a preto Boh od neho aj veľa očakával „*A od každého, komu je mnoho dané, bude sa vyhľadávať mnoho, a komu mnoho sverili, od toho budú viacej požadovať.*“ (Luk 12,48).

Kristus vidí celý problém v strate prvej lásky, čo bolo skutočne vážnym problémom, veď hymnus lásky (1 Kor 13) nám vraví, že láska je princípom, jadrom všetkého čo kresťan robí. Bez nej je moje konanie len bezduchou formou. Jej strata predstavuje narušenie vzťahu medzi Ježišom a cirkvou, no stratiť prvú lásku neznamená ešte koniec, ale poukazuje na ochladnutie vzťahu. Tento problém je zaznamenaný už u proroka Jeremiáša (Jer 2,2).

Keď sa človek navráti, cení si pravdu o zástupníckej obeti. Váži si Božiu lásku a chápe, že si ju nezaslúži, pretože vidí ohavnosť svojich hriechov. Časom, aj napriek tomu, že sa Božia láska k nemu nezmenila, prežíva rast v skúsenostiach a poznaní Boha sa predsa len stáva vlažným, pretože odmieta ďalej spoznávať svoj duchovný stav a zameriava svoj pohľad na hriechy iných kresťanov, prestáva vedome chváliť Boha za obeť, ktorú priniesol a nerastie v poznaní Pána vo svetle Božieho slova. Práve o dokonalom raste v poznaní Božej lásky čítame v liste Efežanom 3,16-21.

Rada

„Pamätaj tedy odkiaľ si vypadol, a čiň pokánie a čiň prvé skutky; ale ak nie, prídem rýchle na teba a pohnem tvoj svietnik s jeho miesta, keď neučiniš pokánia“ (Zj 2,5)

Výraz „**pamätaj**“ je výzvou k tomu, aby kresťan nezabúdal od čoho ho Boh *zachránil* a ako ho *uzdravil*. Takéto navrátenia sa späť nám pripomínajú ten čas, keď sme prvýkrát počuli evanjelium. Veď sám Pavol si to pripomínal: „*na to, čo je za mnou, zabúdajúc a po tom, čo je predo mnou, sa vystierajúc ženiem sa za cieľom*“ (Fil 3,14). Aby sme nezabudli na toto Vykupiteľovo dielo, je daná Večera Pánova, ktorá má byť toho stálou pripomienkou.

Aj napriek tomu, že kresťanom ide o večný život, im Ježiš ponecháva slobodu výberu, čo dokazuje slovami „**ale ak nie**“. Ak sa teda predsa len nerozhodnú rozpačovať na to, čo pre nich vykonal, príde do ich života rapídna zmena „**prídem rýchle na teba**“ a snád' tá dopomôže k tomu, aby zmenili svoj postoj.

Pohnutie svietnika teda nie je prejavom pomsty a zániku, i keď sa to na prvý pohľad tak môže zdať. Veď pohybom môže sviečka zhasnúť, ale na druhej strane môže vytiect' vosk a ona sa môže rozhorieť. A tak chce Kristus povedať, že v záujme záchrany je ochotný pristúpiť i k takým metódam, pri ktorých hrozí riziko, že kresťania odídu od pravdy ale taktiež je i nádej, že sa vrátia späť. Ale o tom hovorí viac posolstvo do Smyrny.

Zaslúbenie

„Tomu, kto víťazí, dám jesť z dreva života, ktoré je prostred raja Božieho.“ (Zj 2,7)

Človek môže opäť získať stratený pôvodný stav a miesto, v ktorom bol stvorený, svoje pôvodné postavenie v raji, keď zvíťazí s Božou pomocou nad svojou hriechnou prirodzenosťou.